

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

11. An ut ignorantia dicatur vincibilis sufficiat te esse obligatum
advertere? Et quid, si quis incidenter quærat, quibus in rebus possit
contingere ignorantia vincibilis? Ex p. 4. tract. 4. & Misc. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76393)

Decalogi, sub quibus etiam comprehenditur modus ritè Deum colendi, communia item præcepta Ecclesiæ, quæ præterea ad cuiusque statum & officium pertinent; in quibus etiam comprehenduntur nonnunquam quæstiones aliquæ facti, tenetur enim Episcopus, aut Parochus scire; vtrum subditi confiteantur, & communicent præscripto tempore. Alia verò sunt, quæ solum per accidens, seu ex suppositione, & in ordine ad subsequens factum, hic & nunc sciri debent, eiusmodi est, v. g. cognitio iuris alicuius in casu, quo quis non ex officio, seu vi suæ vocationis, sed sponte velit causam aliquam controversam dirimere, talis est etiam cognitio particularis alicuius circumstantiæ facti, solum in ordine ad opus propositum rectè exequendum, verbi gratia, quoddam homo non sit, sed fera, id, quod in dumeto latitans aspicio, & ad quod iaculum dirigo, &c. Ex quibus hæc posteriora ignorare non est peccatum distinctum ab opere consequente, quia in his necessitas sciendi oritur non ex virtute studiositatis per se, sed ex præcepto eius virtutis, in cuius materia versatur operans. Res verò prioris generis ignorare voluntariè, seu non curare, vt sciantur, est peccatum per se & distinctum ab opere consequenti, quia aduersatur virtuti distinctæ, nempe studiositati, quæ moderatur appetitum sciendi, iuxta cuiusque materiæ, ac personæ conditionem. Ita Tannerus; quæ omnia licet aliquantulum speculatiua videantur pro confessariis, tamen ea scire necessarium est.

RESOL. XI.

An vt ignorantia dicatur vincibilis, sufficiat te esse obligatum advertere?

Et quid, si quis incidenter querat, quibus in rebus possit contingere ignorantia vincibilis? Ex part. 4. tractat. 4. & Miscell. Resolut. 36.

Sup. hoc vide § not. seq.

§. 1. **A**firmatiuè respondet Valentia tom. secundo, disputatione sexta, questione sexta, punct. 1. Zumel. in prima secunda, questione septuagesima sexta, artic. 3. disputatione secunda, distinctione quarta. Alphonsus Curiel ibidem dub. 3. §. 3. & nouissimè ex Societate Iesu Iacobus Gordonus in Theolog. moral. tomo primo, lib. 1. questione octaua, capite decimo, numero trigesimo-septimo, vbi sic ait. Satis est ad peccatum mortale contrahendum (cognito obiecto) cognitio malitiæ, quam vocant interpretatiuam, vt contingit, dum ratio actu non considerat malitiam, potuit tamen, & debuit considerare. Hanc certè sententiam probat D. Thom. in prima secunda, questione septuagesima-tertia, articulo octauo, docens satis esse quoddam fuerit in potestate operantis advertere, licet ex negligentia id non fecerit. Ita ille, qui testator hanc sententiam accepisse à P. Suarez, dum publicè Romæ legebat anno 1582. vnde postea subdit. Malè ergo concludunt aliqui nullum committi peccatum, nisi præcesserit, vel expressa cognitio malitiæ, vel dubitatio de mali periculo; & cur non dicent requiri necessariò etiam cognitionem de offenso Deo, cum sit necessaria connexio cum actu morali malo? Præterea ista reprehensio conscientiæ (quam ponunt in cognitione periculi, aut mali, si esset necessaria ad peccandum, quomodo diceret Paulus se non habere reprehensionem conscientiæ, & tamen posse habere peccatum? Cum ergo Paulus doceat peccatum posse consistere, & sine vlla mali notitia contrahi, sequitur non rectè aliquem requirere conscientiæ apprehensionem. Hæc Gordonus, qui alias etiam adducit rationes pro hac firmanda sententia.

2. Sed illam improbabilem vocat Salas in 1. 2. tractat. 13. disputatione octaua, sect. vltim. num. 87. ego tamen opinionem doctorum virorum aliqua ratione fulcitam, nec possum, nec debeo nota improbabilitatis vrere, vt Salas facit, & ideo existimo illam probabilem esse; verum contrariæ sententiæ tanquam probabiliori, & communiori libenter ad hæreo. Dico igitur, quoddam vt ignorantia dicatur vincibilis, non sufficeret aliquem ex statu & officio esse obligatum advertere, nisi aliqua cognitio, dubitatio, vel scrupulus de malitia, aut obligatione adfuit, quare nullum esse peccatum mortale in voluntatis consensu censo, nisi cogitatio aliqua præcesserit, & consideratio expressa, quam actuali vocant malitiæ moralis, vel periculi, vel saltem expressa aliqua dubitatio, vel scrupulus. Itaque vt quis peccet mortaliter (ò quam suauè & leuè est iugum Domini!) debet considerare, vel opus illud esse malum, vel ibi esse malitiæ periculum, vel dubium, vel scrupulum saltem aliquem habere, & sic non satis est cognitio illa virtualis, seu interpretatiua, quam sufficere dicebat Gordonus vbi supra, & ita hanc sententiam præter Salas loco citato, multis rationibus firmat Sanchez in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 16. numer. 21. Valquez in 1. 2. quest. 74. artic. 7. disputatione 107. cap. 3. à n. 6. & quest. 76. art. 2. disp. 123. num. 6. Portel in dub. Regul. ver. Ignorantia, num. 11. Castrus Palaus in opere morali tom. 1. tract. 2. disputatione prima, punct. 15. num. 5. Aluarez in 1. 2. questione 74. art. 8. disp. 144. num. 6. Coninch de actibus supernat. disputat. 14. dub. 11. num. 229. Sayrus in clauis regia lib. 2. cap. 9. num. 20. Reginaldus tom. 1. lib. 1. cap. 3. num. 21. Tannerus in 1. 2. disp. 4. questione nona, dub. 1. num. 17. Layman in Theolog. moral. lib. 1. tractat. 2. cap. 4. num. 6. & ratio est, quia si nunquam in mentem venit cogitare, aut suspicari de operis malitia, tunc homo non operatur malum deliberatè, cum fieri non possit vt voluntas in malum peccati consentiat; nisi intellectus illud cognoscatur, &c.

3. Vnde ex his deducitur sano modo intelligenda iura ac Doctores, dum dicunt esse par, scire, & debere scire: nam intelligenda sunt quando adfuit aliqua actualis, plena, & sufficiens ad mortale aduertentia ad malitiam, eiusque periculum, seu dubium, aut scrupulus, quia dum hæc actualis aduertentia non adfuit, non est in nostra potestate proxima expellere eam ignorantiam, aut non est plenè, ita vt ad mortale peccatum si fiat.

4. Sed si aliquis hinc incidenter querat, quibus in rebus contingere possit ignorantia inuincibilis? Respondeo cum Tannero in 1. 2. D. Thom. disp. 4. quest. 9. dub. 1. num. 14. ex communi & vera sententia ignorantiam inuincibilem contingere posse non solum circa ius positium humanum, ac particulares facti circumstantias, sed etiam circa ius positium diuinum, & mysteria fidei nostræ, imò etiam circa ius naturale, non quidem quoad vniuersalissima præcepta iuris naturæ, sed quoad alia, facilius quidem & frequentius circa ea, quæ difficilius ex præceptis vniuersalibus naturæ deducuntur, vt est, v. g. bigamia, accipere lucrum ex mutuo, proprias iniurias vlcisci, & simplex fornicatio, aut etiam mendacium officiosum, &c. difficilius autem, nec ferè nisi pro breui tempore circa præcepta illa, quæ facile ex vniuersalibus illis præceptis deducuntur, vt sunt cultus vnus veri Dei, & cætera quæ directè continentur in præceptis Decalogi. Ita ille. Sed ne prætermittas videre Merollam tom. 1. disp. 1. cap. 2. dub. 6. per totum. Ex quibus apparet mortaliò rectè respondisse ignorantia inuincibili laborasse puerum putantem pollutionem voluntariam non esse peccatum, & mysteria fidei, sicuti etiam in

alia præcepta positiua posse ab aliquibus inuincibiliter ignorari; vt autem Confessarius iudicet, an circa supradicta ignorantia sit inuincibilis, recurrit ad doctrinam superius positam, discutendo an in mentem penitentium dubium aliquod vel saltem scrupulus de huiusmodi malitia venerit, si enim nihil horum venerit, ignorantia reputabitur inuincibilis.

RESOL. XII.

An circumstantia interruptionis actus interni sit in confessione toties quoties exprimenda? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 94. aliàs 95.

Plausibilis erit hæc quæstio Confessariis. Igitur supponendum Melchiorum Canum in relect. de penit. p. 5. docuisse dupliciter interrumpi posse aliquam voluntatem, primò contraria voluntate, & tunc necesse est confiteri, quoties prauam voluntatem quis renouauit. Si verò interruptio fiat naturali obliuione, aut inconsideratione, non oportebit numerum exprimere, sed dicere, Toto menle, v. g. amari Mariam, etiam si possit numerus exprimi. Hæc in sententia Cani, quam falsam putant Nugnus in addit. ad 3. p. tom. 2. q. 9. art. 2. dub. 1. & Valquez in 3. part. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 5. num. 10. vbi ait: Exitimo falsissimam opinionem Cani, quia reuera sunt plura numero peccata, quando repetitur sapissimè eadem voluntas, etiam si nunquam fuisset retractata actu contrario. Nullam enim continuitatem video in his voluntatibus, cum vna ex alia non dependeat, tam quando interruptæ sunt naturali obliuione, quam quando interruptæ sunt contraria voluntate. Ita Valquez, & communiter DD. & ego.

2. His tamen non obstantibus opinionem Cani, quam falsam vocauerunt Valquez, & Nugnus, nouissimè viri doctissimi amplexi sunt, quorum verba accipe. Ioan. de la Cruz Dominicus in direct. confessio. part. 2. de Sacrament. Penitent. q. 3. dub. 6. Si intra aliquod tempus renouasti pluries cogitationes intereas per cessationem, somnum, aut aliam occupationem, non teneris explicare singulas renouationes; cum omnes illæ censeantur vnum peccatum in genere moris, etsi materialiter multiplicentur, sit est enim explicare tunc tempus illarum cogitationum; secus si illæ cogitationes interrumpantur per actum contrarium. Ita ille, & ex eadem familia Dominicanorum familia Petrus Fay disp. de sacram. Penit. in addit. ad 3. part. D. Thomæ, quæst. 9. art. 2. disp. 5. ad 4. arg. sic asserit: Oportet aperire tempus, quo actum peccati quis conuauit, si notabile fuerit, v. g. permansit aliquis in turpi cogitatione per integrum diem, aut hebdomadam, debet hoc penitens confiteri. Non est tamen necessarium dicere vices, quibus cogitationem illam repetit, quando non fuit interrupta per actum contrarium, sed solum per cessationem, aut occupationem in aliis. Ratio est, quia repetitio illa non efficit distinctum numero peccatum mortale in genere moris; sed tantum vnum æquiualens pluribus. Idem dicendum proportionabiliter, quando quis per mensem, aut annum continuauit odio prosequi aliquem, neque toto illo tempore interruptit actum contrario. Ita Fay, licet contrarium asserat Bonacina de Sacrament. disp. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diffie. 2. n. 5. Sed audiamus Phigianum in 4. sent. tom. 2. dist. 17. quæst. vnica, art. 5. circa quintum, vbi sic asserit: Si interruptio actus mali facta est per actum contrarium, necesse est confiteri eam in confessione, pandendo vices, quibus eandem malam voluntatem renouauit. Sed si interruptio fuit naturaliter, non oportet explicare hu-

iusmodi renouationes, sed tantum eius continuationem, se notabilis est, veluti dicendo, per totum mensem desideravi hoc facere malum.

3. Et tandem hæc sententiam docet Homobonus de exam. Ecclæs. part. 1. tractat. 5. cap. 13. q. 83. ita asserens: Quando interruptio fieret alicuius negotij, aut alterius cogitationis occurrentis, vt cum quis, v. g. statuit fecinam, vt ea potiatur, alloqui, sed naturaliter ab aliis rebus distractus, & peregrina cogitatione absorptus illius propositi obliuiscitur, tunc cum se negotij vacuum videns, pristinam illam iniquam voluntatem repetit, pandere vices, quibus illam renouauit, non tenetur penitens, cum vnicum tantum peccatum admittatur. Sic Homobonus, & ex parte hæc sententiam docet Salas Societ. Iesu in part. 2. tom. 2. tract. 13. disp. 5. sect. 8. numero 85. vbi sic ait: Voluntas efficiendi aliquid peccatum externum, quamdiu opere non completur, nec interrumpitur per contrarium actum, licet physicè interrumpatur, & postea renouetur, vnicum tantum peccatum est. Intellige nisi inter ipsos actus voluntatis multum tempus intercedat, quia tunc censetur moralis interruptio. Ita Salas. Vnde ego, licet primam sententiam sequar, non condemnarem hæc secundam sequi volentem, vt confessio reddatur hominibus facilior, & amabilis, ac iugum Domini suauis. Sed circa præsentem quæstionem vide etiam Filiucium tom. 2. tract. 21. cap. 8. num. 317. Philarchum de off. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 22. Coninch de Sacrament. disp. 7. dub. 7. num. 52. Reginaldum tom. 1. lib. 6. cap. 4. part. 2. dub. 5. n. 118. Conradum in res. part. 2. q. 173. Lopez in instr. part. 1. cap. 13. quæst. 4.

RESOL. XIII.

An circumstantia scandali indirectè voliti sit in confessione aperienda?

Sed difficultas, qua magis affligit in confessione est ista: an sit explicandus numerus personarum, quibus scandalum datum est, etiam vnicò peccato, vt quando v. g. peccauit quis publicè cogam multis, præbendo eis scandalum?

Et quid est dicendum de alio casu passim occurrenti, nempe quando quis se accusat de delectatione rerum turpium ex colloquio cum aliis, an in tali casu teneatur explicare, & exprimere conditionem personarum astantium, an fuerint coniugata, soluta, &c. & teneatur etiam qualitatè sermonis, si videlicet fuerit circa coniugatos, circa solutos, circa nefandum vitium, &c.? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 113. aliàs 114.

Quis, v. g. induxit mulierem non paratam ad fornicandum non directè intentione, ex petendo ruinam ipsius & eo affectu, vt ipsa peccet, sed propter propriam delectationem, & vilitatem; queritur an dicta circumstantia scandali sit in confessione explicanda? Aliqui negatiuè possent respondere, quia in tali casu circumstantia scandali est tantum aggrauans in eadem specie, vt docent expressè ex Societate Iesu Fagundez pr. 2. lib. 4. c. 4. n. 4. §. 5. & ex Dominicanorum familia Ledesma in sum. tom. 2. tr. 4. c. 5. concl. 5. & alij, vbi infra. Sed circumstantia taliter aggrauans, ex multorum sententia probabiliter non sunt in confessione explicanda. Ergo, &c.

2. Sed Doctores communiter contrariam sententiam docent, & ita ait Lorca in 2. 2. quæst. 43. sect. 3. disputat. 56. numero 7. scandalum actiuum quando non est speciale peccatum, est circumstantia, & ideo aggrauans, vt nimis auget peccatum, & sit in confessione explicanda. Qui enim esset causa

Sup. hoc infr. in Ref. 16. §. vlt. à lin. 6. & in to. 7. tr. 5. Ref. 2. & lege doctrinam Ref. 1. nor. seq. & signat. 5. Et tandem, in principio, & inf. Ref. 116.

G g peccati